

Betreft: Plangebied Esvelderbeek : archeologisch onderzoek.

Datum: 10 januari 2013

Van: Peter Schut

Achtergrond

In het plangebied worden een beperkt aantal woningen gerealiseerd terwijl een groot deel wordt ingericht voor waterberging. Daarnaast vindt verdere natuurontwikkeling plaats. Hoewel de aard en plaats van de grondwerkzaamheden nog niet overal bekend is, mag worden aangenomen dat in delen van het gebied deze werkzaamheden een aantasting betekenen voor eventueel aanwezige archeologische waarden. De gemeentelijke beleidskaart kent in het gebied lage, middelhoge en hoge archeologische verwachtingen.

In 2010 is om deze reden in opdracht van de gemeente Barneveld door RAAP een verkennend booronderzoek uitgevoerd met als doel om het landschap te reconstrueren en op basis daarvan de verwachtingskaart te detailleren (E. Goossens & S. van der Veen 2010: Plangebied Esvelderbeek, gemeente Barneveld. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek: verkennende fase. RAAP-rapport 2195). Tevens werd een cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd.

Het plangebied wordt voor een deel door de gemeente Barneveld en voor een ander deel door Bloemendaal ontwikkeld. In onderstaande wordt ingegaan op het eerste deel. In dit deel gebied (globaal de noordelijke helft) is een deel vrijgegeven, terwijl voor een dekzandwelling en dekzandrug een karterend booronderzoek wordt aanbevolen. Voor de beekdalen geldt het advies van archeologische begeleiding. Dit geldt met name voor die delen die grenzen aan de hoger gelegen gronden. Begeleiding van grondwerkzaamheden in het beekdal is vooral van belang indien op de naastliggende hogere gronden archeologische resten worden aangetroffen. Er zijn geen aanwijzingen voor historisch gerelateerde beekgebonden constructies (watermolens, bruggen etc.).

Zonering

In het gemeentelijke plangebied liggen een tweetal locaties waar RAAP een karterend booronderzoek heeft geadviseerd:

1. Noordwestelijke deel waar sprake zou zijn van een dekzandwelling
2. Zuidoostelijke deel waar sprake is van een dekzandrug

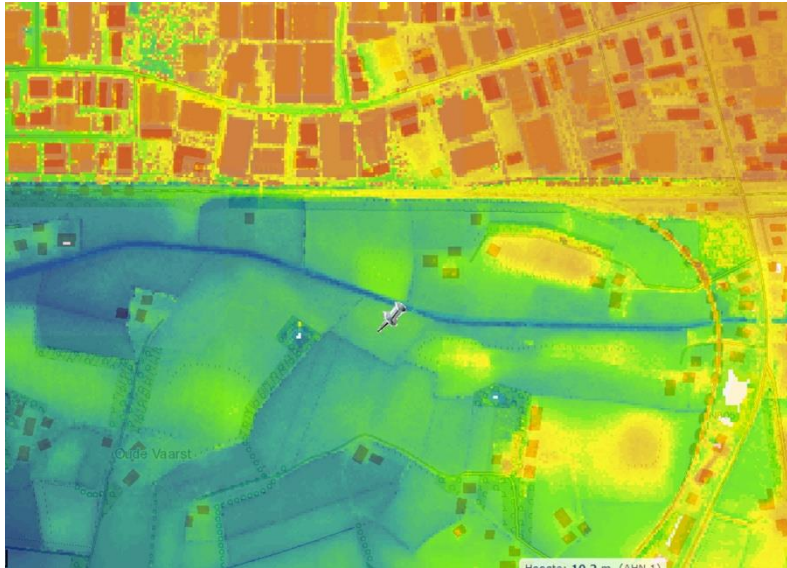
In de aangrenzende beekdalen wordt een archeologische begeleiding geadviseerd.

Gebied 1

In dit gebied is langs de noordgrens een waterberging voorzien. Hiervoor wordt onder meer in de noordwesthoek in een voormalig beekdal de bodem verlaagd met ca. 60 cm. Aan de zuidrand daarvan bevindt zich de 'dekzandwelling' waarbij langs de zuidgrens een meanderende beekloop wordt aangelegd (globaal overeenkomend met de situatie van 1832). Een groot deel van het als welling aangeduide gebied wordt echter opgehoogd.

Om een aantal redenen wordt het advies van RAAP niet onverkort overgenomen:

- Wanneer de afzonderlijke boringen ter plaatse van de welving worden bekeken ontstaat het beeld van een sterk versneden gebied dat erg nat is geweest (Fe vlekken vanaf 30 cm –mv o.a. 102, 103, 124-127).
- Er is sprake van ophoging die gerelateerd lijkt te zijn aan de ligging van een erf (92, 93, 102, 114 en 115). De ophoging staat in verband met de noodzaak tot grondverbetering vanwege de natte omgeving. Deze ophoging correspondeert met de begrenzing van een van de percelen.

Detail van het AHN met direct ten noorden van de 'punaise' het opgehoogde perceel. Rechts van de punaise is de dekzandrug herkenbaar als een van oost naar west lopende zone (lichtgroen – geel)

- De meeste boringen laten een AC profiel zien met een bouwvoordikte van ca. 30 – 40 cm.
- Alleen langs de raai 134-137 is een restant van een podzol aangetroffen.

Op basis van bovenstaande wordt geconcludeerd dat het advies zoals opgesteld door RAAP niet geheel in overeenstemming is met de specifieke situatie en dat de daaraan gekoppelde verwachting. Het natte karakter van het gebied incl. beekafzettingen en beekdal betekent dat het gebied niet erg geschikt was voor bewoning. Bovendien liggen in de onmiddellijke omgeving hogere ruggen die eerder verkozen zouden zijn. In Barneveld is bij tientallen onderzoeken gebleken dat onder vergelijkbare omstandigheden geen vindplaatsen zijn aangetoond.

Aangezien de plannen alleen voorzien in een maaiveldverlaging aan de westgrens waar geen intact bodemprofiel is aangetroffen, wordt een aanvullend karterend booronderzoek hier niet zinvol geacht. Aangezien een groot deel van het overige gebied opgehoogd gaat worden is aanvullend onderzoek hier niet vereist. Voorwaarde daarbij is wel dat er geen bodembewerking plaats vindt die dieper gaat dan 30 cm (frasen, verwijderen van bouwvoor etc.). Indien de grondbewerking dieper gaat moet er in een zone ter weerszijde van de boringen 134 – 138 alsnog een karterend booronderzoek worden uitgevoerd.

In verband met bovenstaande wordt een archeologisch begeleiding hier niet nodig geacht. Wel kan het zinvol zijn om amateur archeologen hier waarnemingen te laten verrichten.

Gebied 2

In het gebied worden enkele bouwblokken gerealiseerd, terwijl de dekzandrug deels wordt geaccentueerd door ophoging. Het overige deel van de rug wordt grasland waarbij tussen beide ophogingen een poel wordt aangelegd. In verband met de voorgenomen werkzaamheden is het van belang om zekerheid te krijgen over de aanwezigheid van eventuele archeologisch resten. Afhankelijk van deze resultaten kan het gebied worden vrijgegeven of kan behoud *in situ* worden nagestreefd. Indien dit laatste niet mogelijk is moeten eventuele archeologische resten worden gedocumenteerd door middel van een opgraving (*ex situ*).

Aangezien langs de noordzijde de beek heeft gelopen is het mogelijk dat, in geval van bewoning op de dekzandrug, in het dal afvaldumps etc. worden aangetroffen. Om zekerheid hierover te krijgen is een karterend booronderzoek voor de gehele rug van belang. Op basis daarvan kan immers worden beoordeeld of en waar zich archeologische resten bevinden. Vervolgens kan een uitspraak worden gedaan of er in het beekdal eventuele dumps verwacht kunnen worden. Hiervan hangt mede de noodzaak en vorm van de begeleiding vanaf. Overigens bestaat er altijd de kans dat in een dergelijk beekdal deposities worden aangetroffen. Deze zijn echter niet met booronderzoek te lokaliseren. Op basis van een lopende inventarisatie van watermolens, bruggen, voordes etc. is de er geen reden om aan te nemen dat dergelijke resten hier worden aangetroffen.

Het onderzoek van de dekzandrug blijkt evenals gebied 1 een gevarieerd beeld te geven. In diverse boringen is ook hier op geringe diepte Fe aangetroffen wat op natte omstandigheden wijst. Aangezien hier echter sprake is van een duidelijk herkenbare dekzandrug die de westelijke uitloper vormt van een rug die verder in het oosten begint en bovendien in een aantal boringen een podzolprofiel is aangetoond is een karterend booronderzoek gerechtvaardigd.

Conclusie:

1. Gebied 1. Binnen huidige plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek, wel indien mogelijk waarnemingen door amateurarcheologen.
2. Gebied 2. Karterend booronderzoek op de dekzandrug (ca. 2 ha met als uitgangspunt 20 boringen per ha). Het verdient aanbeveling om de gehele dekzandrug in een keer te laten onderzoeken waarbij de gemeente en Bloemendaal samenwerken.
3. Archeologische begeleiding is mede afhankelijk van de uitkomsten van 2.
4. Archeologie is vanwege zijn aard niet altijd eenvoudig te voorspellen. In geval er bij de voorgenomen grondwerkzaamheden vondsten (scherven, vuursteen, metaal, funderingen of opvallende donkere verkleuringen in de gele grond) worden gedaan waarvan men redelijkerwijs mag aannemen dat zij van archeologische betekenis zijn, dient hier onmiddellijk melding van te worden gemaakt (art. 54 - 54 Monumentenwet 1988). Het verdient aanbeveling om in het bestek rekening te houden met een geringe vertraging voor het documenteren van eventuele toevalsvondsten. Hiervoor zou bijvoorbeeld 5 dagen kunnen worden gereserveerd.
5. In verband met de ophoging verdient het aanbeveling om in het bestek op te nemen dat er geen bodembewerking (afplaggen, freeze etc.) gewenst is die dieper gaat dan 30 cm. Overigens is dit alleen van belang wanneer in fase 2 aangetoond wordt dat er zich archeologische resten in de bodem bevinden.